

IZVRŠENJE PRESUDA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA
PRAVA U GRAĐANSKOPRAVNIM MEĐUNARODNIM
OTMICAMA DJECE U REPUBLICI HRVATSKOJ
– NOVA OTVORENA PITANJA

Prof. dr. sc. Mirela Župan*

Izv. prof. dr. sc. Paula Poretti**

Martina Drventić, mag. iur.***

UDK: 341.231.14(4)

347.61/64:341.9-053.2(497.5)

341.9:347.61/64-053.2(497.5)

DOI: 10.3935/zpfz.71.34.02

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: kolovoz 2021.

Europski sud za ljudska prava u nekoliko je predmeta utvrdio povrede Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u predmetima međunarodnih građanskopravnih otmica djeteta vođenim u Republici Hrvatskoj. Utvrđene povrede prava na pošteno suđenje te prava na poštovanje privatnog i obiteljskog života proizlazile su iz činjenica dugotrajnosti i načina vođenja postupaka po zahtjevu za vraćanje djeteta. Izvršenje tih presuda još je u tijeku pred Odborom ministara, dok je najvažniji rezultat njihove provedbe usvajanje Zakona o provedbi Konvencije o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece. Zakon donosi brojna

* Dr. sc. Mirela Župan, profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Stjepana Radića 13, 31000 Osijek; mzupan@pravos.hr; ORCID ID: orcid.org/0000-0002-6673-1274

** Dr. sc. Paula Poretti, izvanredna profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Stjepana Radića 13, 31000 Osijek; pporetti@pravos.hr; ORCID ID: orcid.org/0000-0001-6311-8274

*** Martina Drventić, mag. iur., asistentica Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Stjepana Radića 13, 31000 Osijek; mdrventic@pravos.hr; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0880-0382>

Rad doktorandice Martine Drventić financiran je iz „Projekta razvoja karijera mladih istraživača – izobrazba novih doktora znanosti“ Hrvatske zaklade za znanost.

proceduralna poboljšanja koja postupanja hrvatskih nadležnih tijela približavaju međunarodnim i europskim standardima. Ipak, odluka ESLJP-a u predmetu Adžić protiv Hrvatske (br. 2) upućuje na to kako i dalje ne postoji jasan odgovor na pitanje mogućnosti izricanja izvanrednih pravnih lijekova u predmetima otmice djece. Mogućnost izricanja izvanrednog pravnog lijeka ponavljanja postupka autorice rada ispituju s aspekta građanskog procesnog prava te međunarodnog privatnog prava. Svoj zaključak daju s obzirom na posebne okolnosti slučaja i sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava u relevantnim predmetima drugih država ugovornica.

Ključne riječi: međunarodna građanskopravna otmica djeteta, Europski sud za ljudska prava, Adžić protiv Hrvatske (br. 2), ponavljanje pravomoćno okončanog postupka

1. UVODNA RAZMATRANJA

Presude Europskog suda za ljudska prava (dalje u tekstu: ESLJP) nisu same sebi svrha, već su obećanje budućih promjena, početna točka procesa koji bi trebao omogućiti učinkovitu zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.¹ Sama Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje u tekstu: EKLJP)² kroz čl. 46. st. 1. propisuje obvezu države na koju se odluka odnosi na njezino izvršenje, sve u skladu s čl. 1. EKLJP-a.³ Kroz čl. 39. st. 4. EKLJP-a propisana je obveza ispunjenja uvjeta prijateljskih rješenja. ESLJP može naložiti državama naknadu štete, ponavljanje postupka te druge mjere.⁴ Odgovornost za izvršenje presude ESLJP-a proizlazi iz naravi preuzete međunarodne obveze. Država je

¹ Tulkens, F., *Execution and effects of judgments of the European Court of Human Rights: the role of the judiciary*, u: Dialogue between judges, Council of Europe, Strasbourg, 2006., str. 12.

² Vijeće Europe, Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950., ETS br. 005; Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 18/1997, 6/1999, 14/2002, 13/2003, 9/2005, 1/2006, 2/2010.

³ Lambert, E., *Execution of Judgment: European Court of Human Rights (ECtHR)*, u: Max Planck Encyclopedia of International Law (online), 2018.; Schneider, J., *Reparation and enforcement of judgments: a comparative analysis of the European and InterAmerican human rights systems*, epubli, Berlin, 2015. str. 71 – 96, 155 – 225; Trgovac, S.; Grbavac, S.; Marković, S., *Ustavnosudski pogled na izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 39, br. 1, 2018., str. 637 – 639.

⁴ Vidi Lambert Abdelgawad, E., *The Execution of Judgments of the European Court of Human Rights*, 2nd Edition, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2008., str. 10 – 31; Omejec, J., *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava: Strashourški acquis*, drugo dopunjeno izdanje, Novi informator, Zagreb, 2014., str. 315 – 322.

pritom odgovorna za preuzeti raspon obveza koje uključuju⁵: obvezu dokinuti kršenje prava, obvezu isplate naknade štete radi uklanjanja ranijih posljedica te obvezu izbjegavanja sličnog kršenja.⁶ Država autonomno odlučuje o načinu izvršenja presude suda.⁷

ESLJP je protiv Republike Hrvatske donio nekoliko značajnih odluka u postupcima vezanim uz prekogranično nezakonito odvođenje ili zadržavanje djeteta.⁸ Izvršenje predmeta *Karadžić protiv Hrvatske*, *Adžić protiv Hrvatske* i *Adžić protiv Hrvatske (br. 2)* vodi se pred Odborom ministara u istoj, tzv. *Karadžićevoj skupini*.⁹ Izvršenje je još u tijeku, a posljednju aktivnost odražava Akcijski plan Vlade Republike Hrvatske – Ureda zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, od 7. svibnja 2020.¹⁰ Ponukana odlukama u predmetu *Karadžić protiv Hrvatske* i *Adžić protiv Hrvatske* Republika Hrvatska pristupila je izradi Zakona o provedbi Konvencije o građanskopravnim vidovima

⁵ Vidi Recommendation No. R (2000) 2 of the Committee of Ministers to member states on the re-examination or reopening of certain cases at domestic level following judgements of the European Court of Human rights, Adopted by the Committee of Ministers on 19 January 2000 at the 694th meeting of the Ministers' Deputies.

⁶ *Papamichalopoulos i drugi protiv Grčke*, Zahtjev br. 14556/89, 31. listopada 1995., para. 34.

⁷ *Belilos protiv Švicarske*, Zahtjev br. 10328/83, 29. travnja 1988., para. 78.; *Scordino protiv Italije*, Zahtjev br. 36813/97, 29. ožujka 2006., para. 233. Stažnik, Š., *Izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava u predmetima lišenja poslovne sposobnosti i skrbništva*, u: Hrabar, D. (ur.), *Presude o skrbništvu i lišenju poslovne sposobnosti Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2021., str. 179 – 193.

⁸ *Karadžić protiv Hrvatske*, Zahtjev br. 35030/04, 15. prosinca 2005.; *Adžić protiv Hrvatske*, Zahtjev br. 22643/14, 12. ožujka 2015.; *Vujica protiv Hrvatske*, Zahtjev br. 56163/12, 8. listopada 2015.; *Adžić (2) protiv Hrvatske*, Zahtjev br. 19601/16, 2. svibnja 2019.

⁹ Izvršenje odluke *Vujica protiv Hrvatske* vodilo se izvan tzv. *Karadžićeve skupine*. Izvršenje odluke je okončano, vidi Resolution CM/ResDH(2017)388, Execution of the judgment of the European Court of Human Rights Vujica against Croatia (Adopted by the Committee of Ministers on 22 November 2017 at the 1300th meeting of the Ministers' Deputies).

¹⁰ 1377th meeting (June 2020) (DH) – Action plan (07/05/2020) – Communication from Croatia concerning the group of cases *Karadzic v. Croatia* (Application No. 35030/04) [DH-DD(2020)409]. Vidi Šimović, I., *Presuda u predmetu Adžić protiv Hrvatske*, u: Hrabar, D. (ur.), *Presude o roditeljskoj skrbi Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2021., str. 205 – 208.

međunarodne otmice djece¹¹ (dalje u tekstu: Provedbeni zakon), koji je na snazi od 1. siječnja 2019. Njime je Hrvatska preuzela odgovornost i propisala niz mjera za izvršenje presuda ESLJP-a u predmetima *Karadžić protiv Hrvatske* i *Adžić protiv Hrvatske*¹², odnosno za dugoročnu usklađenost nacionalnog sustava odlučivanja u postupcima u povodu građanskopravnih otmica djece s Konvencijom zajamčenim pravima.¹³

2. POSTUPANJA HRVATSKIH NADLEŽNIH TIJELA U PREDMETIMA MEĐUNARODNIH OTMICA DJETETA

2.1. Povrede EKLJP-a

Konvencija o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece¹⁴ (dalje u tekstu: Konvencija o otmici djece) predviđa brzi sudski postupak, odnosno vraćanje djeteta u državu iz koje je protupravno odvedeno u roku od šest tjedana od pokretanja postupka.¹⁵ Nadležna tijela u obvezi su koristiti se najbržim postupcima svojega pravnog sustava, dajući tako prioritet odlučivanju po zahtjevu za povrat djeteta.¹⁶ Isti vremenski okvir postupanja za otmice u Europskoj uniji (dalje u tekstu: EU) predviđa i Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se

¹¹ Zakon o provedbi Konvencije o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece, Narodne novine, br. 99/2018.

¹² Šimović, I., *Presuda u predmetu Karadžić protiv Hrvatske*, u: Hrabar, D. (ur.), *Presude o roditeljskoj skrbi Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2021., str. 185 – 188.

¹³ Vidi više Župan, M.; Drventić, M., *Prekogranične građanskopravne otmice djece*, u: Župan, M. (ur.), *Prekogranično kretanje djece u Europskoj uniji*, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2019., str. 357 – 360 i Župan, M.; Drventić, M., *Kindesentführung vor kroatischen Gerichten mit besonderer Rücksicht auf die aus Deutschland kommenden Anträge*, *Revija za evropsko pravo*, vol. 20, br. 1, 2018., str. 63 – 83.

¹⁴ Konvencija o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 8/2018.

¹⁵ Konvencija o otmici djece, čl. 11. st. 2. Vidi Kruger, T., *International Child Abduction: The Inadequacies of the Law*, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2011., str. 1 – 15 i Shulz, R., *The Hague Child Abduction Convention: A Critical Analysis*, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2013., str. 11.

¹⁶ Pérez-Vera, E., *Explanatory Report on the 1980 HCCH Child Abduction Convention*, Hague Conference on Private International Law, 1982., para. 104.

stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000¹⁷ (dalje u tekstu: Uredba Brussels II bis), u kojoj rok od šest tjedana podrazumijeva i postupak izvršenja odluke.¹⁸

Pitanje trajanja postupka po zahtjevu za povratak djeteta i izvršenja odluke o povratku ESLJP razmatrao je u predmetu *Karadžić protiv Republike Hrvatske*. Odlukom je utvrdio da Republika Hrvatska čini povredu ljudskih prava, konkretno prava podnositeljice zahtjeva na poštovanje privatnog i obiteljskog života iz čl. 8. EKLJP-a. Povreda je utvrđena zbog predurog trajanja postupka za povrat protupravno odvedenog i zadržanog djeteta majci.¹⁹ U predmetu je otac oteo dijete u Njemačkoj, gdje je živjelo s majkom, i doveo ga u Hrvatsku. Majka se u travnju 2001. obratila njemačkom središnjem tijelu sa zahtjevom za povratak djeteta. U svibnju 2002. godine Općinski sud u Poreču naredio je povratak djeteta u Njemačku. Odluku je u svibnju 2003. godine potvrdio i Županijski sud u Puli. Na zahtjev podnositeljice 29. rujna 2003. Općinski sud u Poreču izdao je rješenje o ovrsi, određujući žurno izvršenje presude. Nakon više

¹⁷ Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, SL EU L 338, 23. 12. 2003.

¹⁸ Europska komisija, *Praktični priručnik za primjenu uredbe Bruxelles IIa*, 2015., str. 56, [https://publications.europa.eu/hr/publication – detail/-/publication/f7d39509-3f10-4ae2-b993-53ac6b9f93ed](https://publications.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/f7d39509-3f10-4ae2-b993-53ac6b9f93ed) (28. svibnja 2021.).

Preinaka Uredbe Brussels II bis ipak će od 1. kolovoza 2022. donijeti realističniji vremenski okvir, predviđajući rok od šest tjedana za postupanje prvostupanjskog suda i rok od šest tjedana za postupanje suda višeg stupnja (čl. 24.) te rok od šest tjedana za izvršenje odluke kojom se nalaže povratak djeteta (čl. 28.). Uredba Vijeća (EU) 2019/1111 od 25. lipnja 2019. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o međunarodnoj otmici djece, SL EU L 178, 2. 7. 2019.; Beaumont, P.; Walker, L.; Holliday, J., *Parental responsibility and international child abduction in the proposed recast of Brussels IIa Regulation and the effect of Brexit on future child abduction proceedings*, *International Family Law Journal*, vol. 2016, 2016., str. 307 – 318; Kruger, T.; Samyn, L., *Brussels IIbis: successes and suggested improvements*, *Journal of Private International Law*, vol. 12, br. 1, 2016., str. 132 – 168.

¹⁹ Postupanje od podnošenja zahtjeva do donošenja konačne odluke o povratu djeteta trajalo je 112 tjedana. Vidi Majstorović, I., *O odjecima strasbourgškog *acquisa* u hrvatskom Obiteljskom zakonu iz 2015. godine*, u: Bubić, S. (ur.), *Zbornik radova Peti međunarodni naučni skup Dani porodičnog prava “Odjeci prakse Evropskog suda za ljudska prava u nacionalnim porodičnim pravima”*, Pravni fakultet Mostar, Univerzitet Džemal Bijedić u Mostaru, Mostar, 2017., str. 101 – 117; Pavić, M.; Šimović, I.; Čulo Margaretić, A., *Postupak ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa roditelja i djece kao pretkazivač povrede prava iz Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*, vol. 8, 2017., str. 171 – 198.

neuspješnih pokušaja izvršenja presude 2. veljače 2005. godine podnositeljčin odvjetnik obavijestio je prvostupanjski sud da je dijete vraćeno majci, nakon čega je sud proglasio ovršni postupak dovršenim. Podnositeljica nije podnijela žalbu protiv navedene odluke, iako je tvrdila da joj dijete nikada nije vraćeno te da odvjetniku nije dala nikakav naputak da izjavi da joj je dijete vraćeno. ESLJP je utvrdio kako je bilo više zastoja od strane hrvatskih tijela u postupku u povodu zahtjeva za povratkom djeteta te u žalbenom postupku. Utvrdio je kako hrvatska tijela nisu iznijela uvjerljiva obrazloženja o razlozima svoje dugotrajne neaktivnosti.²⁰ Sud je razmatrao i trajanje žalbenog postupka, smatrajući kako u kontekstu svrhe i cilja Konvencije o otmici djece čl. 11. treba tumačiti tako da obuhvaća sve postupke koji su poduzeti s ciljem osiguranja brzog povratka djeteta, uključujući žalbeni postupak. Analizirajući učinkovitost i napore hrvatskih nadležnih tijela, ESLJP je zaključio kako nisu poduzela potrebne napore za pronalazak djeteta te da su općenito propustila uložiti odgovarajuće i učinkovite napore da ponovno spoje podnositeljicu zahtjeva sa sinom.²¹

Istu je kritiku ESLJP uputio i u predmetu *Adžić protiv Hrvatske*, kojom je utvrdio da je podnositelju zahtjeva povrijeđeno pravo na poštovanje obiteljskog života zbog nedovoljno učinkovitog i žurnog postupanja Općinskog građanskog suda u Zagrebu i Županijskog suda u Zagrebu u postupku radi vraćanja djeteta. Podnositelj se u rujnu 2011. godine obratio nadležnim domaćim tijelima tražeći vraćanje njegova sina u Sjedinjene Američke Države (dalje u tekstu: SAD), gdje je obitelj živjela prije nego što je majka odvela dijete u Hrvatsku. ESLJP je utvrdio kako su hrvatski sudovi u predmetu donijeli pravomoćnu odluku tek nakon tri godine, čime su prekoračili šestotjedni rok iz Konvencije o otmici djece za 151 tjedan.²² Iako je navedeni rok instruktivan, ESLJP je držao kako se postupanje

²⁰ *Karadžić protiv Hrvatske*, para. 59.

²¹ *Karadžić protiv Hrvatske*, para. 63. Vidi Hoško, T., *Child Abduction in Croatia: Before and After the European Union Legislation*, u: Župan, M. (ur.), *Private International Law in the Jurisprudence of European Courts – Family at Focus*, Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, 2015., str. 159 – 184; Župan, M.; Hoško, T., *Operation of the Hague 1980 Child Abduction Convention in Croatia*, u: Župan, M. (ur.), *Private International Law in the Jurisprudence of European Courts – Family at Focus*, Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, 2015., str. 227 – 242; Tomljenović, V.; Kunda, I., *Conflict of Laws Conventions and their Reception in National Legal Systems: The Croatian National Report*, u: Sánchez Córdery, J. (ur.), *The Impact of Uniform Law on National Law: Limits and Possibilities*, Instituto de investigaciones Jurídicas, Mexico City, 2010., str. 1024 – 1069.

²² Vidi istraživanje o stanju hrvatske prakse u prekograničnim predmetima: Župan, M.; Medić, I.; Poretti, P.; Lucić, N.; Drventić, M., *The Application of the EU Fam's Regulations in Croatia*, u: Viarengo, I.; Villata, F. (ur.), *Planning the Future of Cross*

hrvatskih tijela ne može smatrati poštovanjem obveze na učinkovito i žurno odlučivanje u postupcima radi vraćanja djeteta.²³

Naknadno gospodin Miomir Adžić ponovno podnosi tužbu ESLJP-u. Njegov zahtjev odnosi se na isti postupak koji se vodio po zahtjevu za povrat djeteta. U tužbi navodi kako je Općinski građanski sud u Zagrebu donio odluku kojom odbija povrat, a da pri tome nije održao niti jedno ročište.²⁴ Drugostupanjski je sud upozorio kako stranke nisu bile u prilici raspraviti okolnosti slučaja.²⁵ U ponovljenom postupku Općinski građanski sud u Zagrebu pribavlja mišljenje forenzičke vještakinje psihijatrijske struke o tome bi li povratak u SAD izložio dijete psihološkoj traumi, odnosno opasnosti iz čl. 13. st. 1. b. Sud ne zakazuje niti jedno ročište i ponovno odbija povrat.²⁶ Podnositelj podnosi i ustavnu tužbu zbog povrede prava na pravično suđenje, tvrdio je kako redovni sudovi nisu održali niti jedno ročište u predmetu i da ga prvostupanjski sud nije obavijestio o svojoj odluci o pribavljanju mišljenja forenzičke vještakinje. Ustavni sud odbio je podnositeljevu ustavnu tužbu.²⁷

Ovog se puta podnositelj zahtjeva žali ESLJP-u na povredu prava iz čl. 6. st. 1., odnosno tvrdi kako je postupak radi povratka djeteta bio nepošten. Ističe da je u postupku povrijeđeno načelo kontradiktornosti jer ga prvostupanjski sud nije obavijestio o odluci o pribavljanju mišljenja forenzičkog vještaka i da nije bio uključen u vještačenje te ističe povredu prava na usmenu raspravu jer sudovi nisu zakazali nijedno ročište u njegovu predmetu. Podnositelj zahtjeva također tvrdi kako je odbijanjem zahtjeva za povratkom njegova sina povrijeđeno i njegovo pravo na poštovanje osobnog života iz čl. 8. EKLJP-a.

Border Families: A Path Through Coordination, Hart Publishing, Oxford, 2020., str. 429 – 461. O trajanju postupka za vraćanje djeteta u Republici Hrvatskoj vidi istraživanje: Župan, M.; Drventić, M.; Kruger, T., *Cross-Border Removal and Retention of a Child – Croatian Practice and European Expectation*, International journal of law, policy and the family, vol. 34, br. 1, 2020., str. 60 – 83. Nacionalna sudska praksa u prekograničnim obiteljskim stvarima dostupna je u okviru bazi EUFam's (<http://www2.ipr.uni-heidelberg.de/eufams/index.php?site=entscheidungsdatenbank&lang=hr>) te UNALEX (<https://unalex.eu/Judgment/Judgment.aspx>).

²³ *Adžić protiv Hrvatske*, para. 97. Vidi komentar odluke: Kruger, T., *Adžić v. Croatia: The difficult task that child abduction brings*, Strasbourg Observers, <https://strasbourgobservers.com/2015/05/11/adzic-v-croatia-the-difficult-task-that-child-abduction-brings/> (1. lipnja 2021.).

²⁴ Općinski građanski sud u Zagrebu, Posl. br. 148 R10-519/11-36 od 15. ožujka 2012.

²⁵ Županijski sud u Zagrebu, Posl. br. 34 Gž2-238/12-2 od 2. srpnja 2012.

²⁶ Općinski građanski sud u Zagrebu, Posl. br. 143-R10-538/12/90 od 21. svibnja 2014.

²⁷ Ustavni sud Republike Hrvatske, Posl. br. U-III-8175/2015 od 28. listopada 2015.

ESLJP ocjenjuje kako pravo da se “javno ... ispita ... slučaj” iz čl. 6. st. 1. nužno podrazumijeva pravo na “usmenu raspravu”, osim u opravdanim situacijama.²⁸ Sud uočava kako je zahtjev za povrat djeteta bio ispitan pred instancijskim sudovima i da nije zakazano niti jedno ročište.²⁹ U odnosu na to, ESLJP navodi kako zahtjevi učinkovitosti i ekonomičnosti sami po sebi ne mogu opravdati neprovođenje rasprave, osim ako se predmet odnosi na izričito pravna ili iznimno tehnička pitanja ili ako ne postoje pitanja vjerodostojnosti niti sporne činjenice zbog kojih bi trebalo provesti raspravu, pa sudovi mogu pošteno i razumno odlučiti o predmetu na temelju tvrdnji stranaka i drugog pisanog materijala.³⁰ Zaključuje kako takve izvanredne okolnosti nisu postojale u ovom predmetu³¹ te u konačnici odlučuje kako je došlo do povrede čl. 6. st. EKLJP-a zbog povrede prava na saslušanje stranaka i neprovođenja usmene rasprave. Uz to, ESLJP utvrđuje i povredu prava iz čl. 8. EKLJP-a jer podnositelj zahtjeva nije bio uključen u proces donošenja odluka u mjeri dostatnoj da osigura zaštitu njegovih interesa. Tome dodaje i kako ništa nije upućivalo na to da bi sudjelovanje podnositelja zahtjeva u vještačenju bilo u suprotnosti s najboljim interesom djeteta, upravo suprotno, moglo bi pomoći u utvrđivanju najboljeg interesa djeteta.³²

2.2. Postupanja po prijedlogu za ponavljanje postupka

Slijedom odluke ESLJP-a u predmetu *Adžić protiv Hrvatske (br. 2)*, pred Općinskim građanskim sudom u Zagrebu našao se zahtjev za ponavljanje postupka za povratak djeteta. Općinski građanski sud u Zagrebu³³ zaključuje kako se Zakon o provedbi primjenjuje na odnosni postupak, a on u čl. 25. st. 6. izričito propisuje da ponavljanje postupka u postupku povodom zahtjeva za povratak protupravno odvedenog ili zadržanog djeteta nije dopušten. Sud zaključuje kako Zakon o parničnom postupku³⁴ (dalje u tekstu: ZPP), odnosno njegov čl. 428.a o ponavljanju postupka povodom presude ESLJP-a, u konkretnom postupku

²⁸ *Adžić protiv Hrvatske (br. 2)*, para. 55.

²⁹ *Ibid.*, para. 57.

³⁰ *Ibid.*, para. 56. Vidi i predmet *Mirovni Inštitut protiv Slovenije*, Zahtjev br. 32303/13, 13. ožujka 2018.

³¹ *Ibid.*, para. 62.

³² *Ibid.*, para. 94.

³³ Općinski građanski sud u Zagrebu, Posl. br. 134-R10-538/12-114 od 12. ožujka 2020.

³⁴ Zakon o parničnom postupku, SL SFRJ, br. 74/1987, 57/1989, 20/1990, 27/1990, 35/1991 i Narodne novine, br. 53/1991, 91/1992, 58/1993, 112/1999, 88/2001,

predstavlja *lex generalis*, dok Zakon o provedbi predstavlja *lex specialis* jer mu je svrha urediti pojedinosti postupka koji se vodi sukladno Konvenciji o otmici djece. Odbacuje zahtjev predlagatelja. Sud dodatno potkrjepljuje svoj stav time što navodi kako bi ukidanje odluke iz 2014. godine značilo staviti stranke u postupku u poziciju u kojoj su se nalazile 2011. godine, kada je prijedlog za povratak djeteta podnesen. Ističe kako bi takvo postupanje istovremeno značilo odlučivati o povratku djeteta u SAD nakon devet godina od njegova zadržavanja u Hrvatskoj, uz napomenu da je u vrijeme podnošenja prijedloga dijete imalo nepune tri godine, a u vrijeme donošenja ove odluke dvanaest godina. Slijedom odluke kojom su uređeni kontakti oca i djeteta koji se odvijaju pod nadzorom Centra za socijalnu skrb Sud upozorava i na izostanak izgrađenog emocionalnog odnosa oca i djeteta s obzirom na to da se odnosi ne održavaju redovito niti u suženom opsegu u kojemu su utvrđeni. Svoj stav dodatno ojačava pozivanjem na zaštitu načela najboljeg interesa djeteta.

Ovu odluku Županijski sud u Zagrebu ukida i vraća na ponovni postupak.³⁵ Pri tome zauzima bitno drukčiji stav u odnosu na međuodnos dvaju zakona. Obrazlaže kako odredba čl. 428.a ZPP-a u odnosu na odredbu čl. 25. st. 6. Provedbenog zakona koja je prohibitorna norma, predstavlja specijalno dopuštenje ili iznimku (permisivnu normu) s obzirom da se odnosi samo na jednu posebnu situaciju, kad ESLJP utvrdi povredu kojeg ljudskog prava ili temeljne slobode zajamčene EKLJP-om. Ponovljeni prvostupanjski postupak još je u tijeku.

3. OTVORENA PITANJA KOJA JE POTREBNO RAZMOTRITI U PREDMETU ADŽIĆ, A TIČU SE PONAVLJANJA PRAVOMOĆNO OKONČANOG POSTUPKA

Unatoč postojanju osnove za usklađivanje odluke donesene u predmetu *Adžić protiv Hrvatske (br. 2)* u hrvatskom građanskom procesnom pravu, koja se sastoji od propisane mogućnosti da stranka, sukladno odredbi čl. 428.a Zakona o parničnom postupku u roku od 30 dana od konačnosti presude ESLJP-a podnese zahtjev sudu prvog stupnja koji je vodio postupak u RH, za izmjenu odluke kojom je povrijeđeno temeljno ljudsko pravo ili sloboda, a koja je utvrđena presudom

117/2003, 88/2005, 02/2007, 84/2008, 96/2008, 123/2008, 57/2011, 148/2011, 25/2013, 89/2014, 70/2019.

³⁵ Županijski sud u Zagrebu, Posl. br. 34 GŽ Ob-457/2020-2 od 20. siječnja 2021.

ESLJP-a, na podlozi ovoga predmeta, ipak je moguće razmotriti određene dvojbe koje se javljaju u vezi s tako postavljenim zahtjevom.³⁶

Naime, odredbom čl. 428.a ZPP-a uređen je razlog za ponavljanje *sui generis*, kod kojeg se ponavljanje ne pokreće prijedlogom za ponavljanje postupka, već zahtjevom za izmjenu odluke. Pokrenuti se postupak za izmjenu odluke vodi uz odgovarajuću primjenu odredaba o ponavljanju postupka, pri čemu je sud dužan provesti postupak, ne ocjenjujući pravilnost presude ESLJP-a, nego poštujući pravna stajališta tog suda izražena u presudi.

3.1. Interpretacija odredbe čl. 46. st. 1. EKLJP-a u vezi s čl. 428.a ZPP-a i čl. 319. st. 1. i 320. ObZ-a te čl. 25. st. 6. Zakona o provedbi

Ovo pitanje potrebno je najprije razmotriti u kontekstu obveza nacionalnog suda da uskladi praksu s odlukom ESLJP-a. Vezano uz tumačenje odnosa u primjeni navedenih odredaba potrebno je osvrnuti se na hijerarhijski odnos između Ustava RH, EKLJP-a i nacionalnih zakona. Kao međunarodni ugovor, EKLJP dio je pravnog poretka RH i po svojoj je snazi iznad svih zakona te joj je nadređen isključivo Ustav RH.

Odredbom čl. 428.a ZPP-a predviđena je mogućnost da stranka u odnosu na koju je ESLJP utvrdio da je odlukom nacionalnog suda povrijeđeno njezino ljudsko pravo ili sloboda zajamčena EKLJP-om zatraži izmjenu odluke u ponovljenom postupku pred sudom prvog stupnja, koji je donio raniju odluku.

Postupak koji se provodio pred sudom u predmetu *Adžić protiv Hrvatske (br. 2)* izvanparnični je postupak u skladu s odredbom čl. 15. st. 1. Provedbenog zakona i primjenjuju se opće odredbe posebnih izvanparničnih postupaka sukladno Obiteljskom zakonu (dalje u tekstu: ObZ) i čl. 35. Zakona o Centru za posebno skrbništvo³⁷, u skladu s odredbom čl. 15. st. 2. Provedbenog zakona. Dok odredba čl. 320. ObZ-a upućuje na primjenu odredaba ZPP-a na odgovarajući način u izvanparničnim postupcima, odredba čl. 15. st. 3. Provedbenog zakona donosi redakcijski nešto drukčije pravilo prema kojemu, ako se pojedina pitanja u postupku ne mogu riješiti prema pravilima izvanparničnog postupka, odgovarajuće se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje parnični postupak. Iz toga bi slijedilo da se primjenom odredbe čl. 428.a ZPP-a ovdje može zahtijevati ponavljanje postupka u povodu presude ESLJP-a u kojoj je utvrđena povreda

³⁶ Vidi i: Šimović, I., *Adžić protiv Hrvatske (br. 2)*, u: Hrabar, D. (ur.), *Presude o roditeljskoj skrbi Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2021., str. 215.

³⁷ Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 103/2015, 98/2019, 47/2020.

čl. 6. i čl. 8. EKLJP-a. Istovremeno, s obzirom da je odredbom čl. 25. st. 6. Provedbenog zakona propisano da u postupku u povodu zahtjeva za povratak protupravno odvedenog ili zadržanog djeteta prijedlog za ponavljanje postupka nije dopušten, otvara se pitanje kolizije između dvaju nacionalnih propisa, ZPP-a koji se primjenjuje kao *lex generalis* i Provedbenog zakona koji se primjenjuje kao *lex specialis*, pri čemu bi prednost trebalo dati posebnom zakonu. Takvo tumačenje zastupa i hrvatska pravna teorija, prema kojoj zahtjev za izmjenu pravomoćne odluke u povodu odluke ESLJP-a ne bi bio dopušten u onim postupcima u kojima bi izvanredni pravni lijekovi bili apsolutno isključeni, navodeći za primjer odredbu čl. 285. st. 2. ObZ-a prema kojoj prijedlog za ponavljanje postupka ne bi bio dopušten protiv pravomoćne presude kojom se utvrđuje da brak ne postoji, ili se poništava ili se razvodi.³⁸ *Argumentum per analogiam*, apsolutno isključenje podnošenja prijedloga za ponavljanje postupka na isti način ne bi trebalo dopustiti ovdje, primjenom odredbe čl. 25. st. 6. Provedbenog zakona.

Premda bi ovaj zaključak proizlazio iz tumačenja hrvatskog zakonodavnog okvira, treba uzeti u obzir i shvaćanja koja su se pojavila u njemačkoj judikaturi u predmetu *Görgülü*.³⁹ Prema shvaćanju njemačkog Ustavnog suda, na određenim područjima, kao što je nedvojbeno područje obiteljskih odnosa, interesi stranaka koji su zaštićeni zakonom i Ustavom međusobno su proturječni odnosno isključivi. U tom smislu, primjenjivo na ovaj predmet, ekstenzivno tumačenje prava jedne od stranaka sukladno odredbama čl. 6. i 8. EKLJP-a teoretski dovodi u pitanje ostvarenje najboljeg interesa djeteta, koje jamči čl. 3. st. 1. Konvencije o pravima djeteta⁴⁰ kao i Ustavom Republike Hrvatske⁴¹ (dalje u tekstu: Ustav RH) zaštićena prava drugog roditelja. Potencijalna kolizija EKLJP-a i nacionalnog (hrvatskog) prava, kao i obveza koju tumačenje i primjena jednog odnosno drugog pravnog izvora ovdje nameće prvostupanjskom sudu, traži da se pažljivo preispita intencija hrvatskog zakonodavca.⁴²

Hrvatski zakonodavac predvidio je da se EKLJP po svojoj snazi nalazi iznad zakona i ispod Ustava RH, iz čega bi proizlazila obveza da se dopuštanjem prijedloga za ponavljanje postupka ispuni zahtjev iz odredbe čl. 46. st. 1. EKLJP-a

³⁸ Tako Dika, M., *Pravni lijekovi*, Knjiga X., Narodne novine, Zagreb, 2010., str. 437.

³⁹ *Görgülü protiv Njemačke*, Zahtjev br. 74969/01, 26. svibnja 2004.

⁴⁰ Konvencija o pravima djeteta (Rezolucija br. 44/25) od 20. studenog 1989., Službeni list SFRJ, br. 15/1990, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/1993, 20/1997, 4/1998, 13/1998.

⁴¹ Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine br. 56/1990, 135/1997, 08/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 42/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010, 05/2014.

⁴² Lübbe-Wolff, G., *ECtHR and national jurisdiction – The Görgülü Case*, <https://www.rewi.hu-berlin.de/de/lfoe/hfr/deutsch/2006-12.pdf> (25. svibnja 2021.).

i uskladi praksa postupanja hrvatskog suda u konkretnom predmetu te osigura ostvarenje prava na pravično suđenje te prava na poštovanje obiteljskog života u smislu odredaba čl. 6. i 8. EKLJP-a. Istovremeno, izričitim isključivanjem mogućnosti podnošenja prijedloga za ponavljanje postupka u povodu zahtjeva za povratak protupravno odvedenog ili zadržanog djeteta odredbom čl. 25. st. 6. Provedbenog zakona naglašena je nužnost osiguranja prava djeteta na brz i učinkovit postupak kao i konačnost njegovog ishoda, bez mogućnosti naknadnog preispitivanja već pravomoćne odluke na temelju koje je uspostavljena faktična situacija njegova boravka u određenoj državi i s određenim roditeljem. Time je zakonodavac svjesno pristao na potencijalni sukob između primjene odredbe čl. 25. st. 6. Provedbenog zakona kao nacionalnog zakona i poštovanja obveze koja proizlazi iz odredbe čl. 46. st. 1. EKLJP-a, u vezi s čl. 6. i 8. EKLJP-a. Pri tome su garancije koje se pružaju pravima djeteta sukladno konvencijskom pravu usklađene i s Ustavom RH.

U tom smislu moguće je tvrditi da je zakonodavac održao svoj 'suverenitet' u smislu prvenstva standarda ustavnopravnog poretka nad onima EKLJP-a. Tu je moguće iznijeti sličan stav nacionalnih sudova pojedinih država članica, koje su također pridržale pravo preispitati usklađenost presude ESLJP-a s ustavnopravnim standardima, bilo da su smatrale da je materijalnopravno pogrešna, bilo da bi njezina primjena bila u koliziji s pravima koje jamči unutrašnji pravni poredak (što bi ovdje bio slučaj).⁴³

3.2. Ponavljanje pravomoćno okončanog postupka – s aspekta pravne sigurnosti i postupovnih prava protivne stranke (suvereniteta nacionalnog suda i unutrašnjeg pravnog poretka)

Kod ovoga pitanja važan element čini uravnoteženo ostvarenje zahtjeva za osiguranje pravičnog suđenja za obje stranke u postupku ponavljanjem pravomoćno okončanog postupka. Naime, ponavljanje pravomoćno okončanog postupka redovito dovodi u pitanje pravnu sigurnost za stranku, protivnika podnositelja prijedloga za ponavljanje postupka, koja se već oslonila na učinak i pravnu snagu prethodno donesene presude.

Pravni teoretičari tako upozoravaju na obvezu nacionalnog suca da postupi kao tzv. europski sudac⁴⁴, vodeći računa o usklađenosti svoje prakse s općim

⁴³ Kunz, R., *Judging International Judgments Anew? The Human Rights Courts before Domestic Courts*, *European Journal of International Law*, vol. 30, br. 4, 2019., str. 1143 – 1144.

⁴⁴ Čapeta, T., *Sudovi Europske unije. Nacionalni sudovi kao europski sudovi*, Institut za međunarodne odnose, Zagreb, 2002.

pravnim standardima koji proizlaze iz prakse ESLJP-a i Suda pravde EU-a, a osobito da osigura implementaciju presude koju je donio koji od tih sudova u predmetu u kojemu je taj nacionalni sud prethodno postupao. Ipak, nalaze da je ta uloga u pojedinim situacijama u izravnoj suprotnosti s ulogom nacionalnog suda kao svojevrsnog "čuvara" nacionalnog poretka, što u ovom slučaju može uključivati dužnost da se u obzir uzmu interesi djeteta zajamčeni podjednako konvencijskim i ustavnim pravom, uz interese druge stranke u postupku.

Upravo je taj argument ponudio i njemački Ustavni sud u predmetu *Görgülü*, smatrajući da presuda ESLJP-a ne odražava podjednako interese objiju stranaka u postupku koji se vodio pred nacionalnim sudom. Na isti je način kritika upućena i u hrvatskoj pravnoj teoriji, pa tako Dika smatra da bi u ponovljenom postupku stranka koja nije sudjelovala u postupku pred ESLJP-om niti mogla utjecati na njegov ishod bila prejudicirana pravnim stajalištem ESLJP-a.⁴⁵ Međutim, prema nekim shvaćanjima iznesenima u njemačkoj pravnoj teoriji, ESLJP prilikom donošenja svojih presuda dostatno uzima u obzir interese protivne stranke kako bi se izbjeglo donošenje neuravnoteženih rješenja.⁴⁶

Sastavni element, o kojemu kod ovoga pitanja valja također voditi računa, jest uspostavljanje ravnoteže između interesa jedne stranke da ostvari pravo na pristup sudu (postupovno pravo) naspram interesa druge stranke da se ostvari zaštita najboljeg interesa djeteta (materijalno/substantivno pravo). Ovdje sudac prvostupanjskog postupka pravilno opaža da do proturječnosti u shvaćanju između ESLJP-a i nacionalnog suda nije došlo uslijed postojanja pravne praznine u hrvatskom pravnom postupku, pogrešne redakcije u pojedinom pravnom pravilu, njegove pogrešne primjene od strane nacionalnog suda ili propusta da svoje postupanje u smislu osiguranja ostvarenja procesnih standarda prava na pravično suđenje za obje stranke uskladi sa zahtjevima EKLJP-a i judikature ESLJP-a, već iz različite interpretacije relevantnog pravnog okvira i pripadajuće judikature od strane nacionalnog suda i ESLJP-a.

Za razliku od ESLJP-a, koji je u svojoj odluci utvrđivao je li u konkretnom postupku moglo doći do povrede prava na pravično suđenje iz čl. 6. EKLJP-a u vezi s pravom na poštovanje obiteljskog života iz čl. 8. EKLJP-a, nacionalni sud nastojao je pažljivim balansiranjem interesa prednost dati interesima djeteta u postupku, imajući u vidu moguće ograničenje interesa ostalih stranaka, ovdje

⁴⁵ Dika, *op. cit.* u bilj. 38, str. 437.

⁴⁶ Cremer, H.-J., *Entscheidung und Entscheidungswirkung*, u: Dörr, O.; Grote, T.; Maruhn, R. (ur.), *EMRK/GG Konkordanzkommentar*, Mohr Siebeck, Tübingen, 2013., str. 107; Mellech, K., *Die Rezeption der EMRK sowie der Urteile des EGMR in der französischen und deutschen Rechtsprechung*, Mohr Siebeck, Tübingen, 2012., str. 103 – 104; Kunz, *op. cit.* u bilj. 43, str. 1144.

roditelja u postupku, koje je predviđeno nacionalnim pravom. Čak i u slučaju izvršenja presude ESLJP-a, koja bi značila ponavljanje pravomoćno okončanog postupka pred nacionalnim sudom prvog stupnja, sudac bi ponovno morao uzeti u obzir da izvršenje presuda ESLJP-a nije strogo mehanički proces, niti dovodi do automatske derogacije nacionalnih pravila.⁴⁷ U tom smislu trebao bi uzeti u obzir pravilo iz odredbe čl. 25. st. 6. Provedbenog zakona koji takvo ponavljanje priječi, a sve imajući u vidu ostvarenje *ratija* toga propisa, koji se sastoji u ostvarenju najboljeg interesa djeteta. Ovdje se otvara pitanje bi li nacionalni sud, u namjeri da uskladi praksu svojega postupanja s presudom ESLJP-a u konkretnom predmetu, to u stvarnosti mogao učiniti, bez legislativne intervencije nacionalnog zakonodavca.⁴⁸

Konačno, sud je ovdje dužan razmotriti i angažiranje vremena, društveno korisnog rada i materijalnih sredstava radi ponavljanja postupka – i jednak ishod postupka, kao krajnji element ovoga pitanja. S tim u vezi osobito je važan aspekt ostvarenja pravične kompenzacije naknadom koju je dosudio ESLJP. Čak i u slučaju otklanjanja normativne barijere koju trenutačno predstavlja odredba Provedbenog zakona za ponavljanje postupka zbog izmjene odluke i usklađivanja s presudom ESLJP-a, imajući u vidu da je u konkretnom predmetu ESLJP naglasio kako se presuda ne može tumačiti na način da se njome od RH traži povrat djeteta u SAD, postavlja se pitanje utroška vremena i ostalih resursa radi ponavljanja postupka u kojemu niti sam ESLJP ne osporava prethodni konačan ishod. Je li oportuno (još jednom!) ponavljati postupak radi realizacije povrijeđenog prava podnositelja da u ‘dostatnoj’ mjeri bude uključen u postupak procjene vještaka i sudjeluje na usmenoj raspravi u izvanparničnom postupku radi povratka maloljetnog sina sukladno Konvenciji o otmici djece, čija bi temeljna obilježja trebala biti brzina i učinkovitost u rješavanju o postavljenom zahtjevu ili pak treba uzeti da je iznos koji je podnositelju dosudio ESLJP pravična i razmjerna naknada za povrijeđena prava?

Ove dvojbe očito stavljaju prvostupanjski sud u nimalo zahvalan položaj jer traže da prosudi na koji način uravnotežiti svoju ulogu “službenika” i “izvršitelja” standarda koje nameće konvencijsko pravo u nacionalnim okvirima te odgovornog “tumača” nacionalnog prava i “pružatelja” učinkovite pravne zaštite, onomu prema kojemu je ona stvarno usmjerena u konkretnom predmetu. S tim u vezi, zauzimanje stava VSRH-a o ovdje otvorenim pitanjima bilo bi iznimno značajno za buduću praksu postupanja prvostupanjskih sudova u sličnim okolnostima.

⁴⁷ Kunz, *ibid.*, str. 1145.

⁴⁸ Kunz, *ibid.*, str. 1155.

4. PROCESNE POVREDE U POSTUPCIMA OTMICE DJETETA U PRAKSI ESLJP-a

Gotovo sve države ugovornice EKLJP-a ratificirale su Konvenciju o otmici djece.⁴⁹ Te države moraju osigurati primjenu Konvencije o otmici djece u skladu s EKLJP-om. Ipak, sustav žurnog povratka djeteta, predviđen Konvencijom o otmici djece, lako može doći u koliziju s pravom na poštovanje obiteljskog života iz čl. 8. EKLJP-a i s pravom na pošteno suđenje iz čl. 6. EKLJP-a.⁵⁰ ESLJP je stoga razvio pojedinačna načela za utvrđivanje predstavlja li takvo upletanje povredu EKLJP-a. Iako je u predmetu *Neulinger i Shuruk*⁵¹ stajalište ESLJP-a bilo kritizirano⁵², tumačenja ESLJP-a u predmetima međunarodnih otmica značajna su za ujednačavanje sudske prakse. Generalno, ESLJP teži postići usklađeno tumačenje EKLJP-a i Konvencije o otmici djece te izbjeći moguće kolizije između tih dviju konvencija, a time i odvojenih međunarodno preuzetih obveza država ugovornica (jedne u okviru Vijeća Europe, a druge u okviru Haške konferencije za međunarodno privatno pravo).

Slijedom presude ESLJP-a u predmetu *Adžić protiv Hrvatske (br. 2)* i dvjema nacionalnim odlukama u konkretnom predmetu, treba pojasniti mogući sadržaj obveze koju ESLJP nameće odlukom te provedbe naložene mjere, a zatim uputiti na praksu izvršenja u drugim državama ugovornicama u relevantnim predmetima građanskopravnih otmica djece.

ESLJP može naložiti i veći broj mjera koje se imaju izvršiti alternativno ili kumulativno. Primjerice, ESLJP može odrediti da se isplati naknada štete, a ako podnositelj zahtjeva to zatraži, i ponovi postupak.⁵³ Sud može naložiti i alternativne mjere: naknadu štete ili ponavljanje postupka.⁵⁴ Prema smjernica-

⁴⁹ HCCH, Haška konvencija o otmici djece, Tablica statusa, <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=24> (5. svibnja 2021.); Vijeće Europe, Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Tablica potpisa i ratifikacija, <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/005/signatures> (5. svibnja 2021.).

⁵⁰ Fawcett, J. J.; Ní Shúilleabháin, M.; Shah, S., *Human Rights and Private International Law*, Oxford University Press, Oxford, 2016., str. 712.

⁵¹ *Neulinger i Shuruk protiv Švicarske*, Zahtjev br. 41615/07, 6. srpnja 2010.

⁵² Lowe, N., *A supra-national approach to interpreting the 1980 Hague Child Abduction Convention – a tale of two European courts – Part 2: the substantive impact of the two European Courts' rulings upon the application of the 1980 Convention*, *International Family Law*, 2012., str. 170 – 179.

⁵³ *Lungoci protiv Rumunjske*, Zahtjev br. 62710/00, 26. siječnja 2006.

⁵⁴ *Claes i drugi protiv Belgije*, Zahtjev br. 43418/09, 10. travnja 2013.

ma Vijeća Europe alternativne se mjere mogu opravdati u onim slučajevima u kojima se predviđa da posljedice ponovnog otvaranja predmeta ne bi opravdale ponavljanje postupka.⁵⁵ U nastavku će se prikazati sažetak stavova ESLJP-a u odnosu na povredu čl. 6. i čl. 8. EKLJP-a zbog procesnih propusta te izvršenje takvih odluka u državama ugovornicama.

4.1. Povreda čl. 8. EKLJP-a

Države ugovornice imaju negativnu obavezu suzdržati se od upletanja u uživanje obiteljskog života. Niti pozitivna, niti negativna obaveza u ovom slučaju nije apsolutna.⁵⁶ Predstavlja li upletanje povredu prava iz čl. 8., ovisit će o tome je li ona “nužna u demokratskom društvu”. Upletanje će se smatrati nužnim ako je država postigla poštenu ravnotežu između prava i sloboda svih uključenih u postupak (uključujući oba roditelja), a posebice najboljeg interesa djeteta i njegovih prava sukladno čl. 8. EKLJP-a.⁵⁷ ESLJP je ranije prepoznao kako čl. 8. EKLJP-a podrazumijeva i pošteno vođenje postupka u predmetima otmice djece. Iako sam čl. 8. ne sadržava izričite procesne zahtjeve, postupak donošenja odluke mora biti pošten i osigurati poštovanje interesa predviđenih u samoj odredbi.⁵⁸

U predmetu *Ignaccolo-Zenide protiv Rumunjske* ESLJP je smatrao kako je došlo do povrede prava podnositelja zahtjeva na obiteljski život jer se pred sudom zamoljene države vodio postupak o roditeljskoj odgovornosti, koja je dodijeljena roditelju koji je oteo dijete, pri čemu roditelj od kojeg je dijete odvedeno nije obaviješten niti saslušan u postupku.⁵⁹ Pozivajući se na obvezu država ugovornica na izvršenje odluke iz čl. 46. st. 1. EKLJP-a, uz plaćanje naknade štete, Odbor ministara zatražio je od Rumunjske donošenje individualnih mjera kojima je cilj u najvećoj mogućoj mjeri osigurati restituciju za samog podnositelja zahtjeva te donošenje općih mjera kojima se sprječavaju istovrsne povrede EKLJP-a u budućim sličnim slučajevima.⁶⁰ U odnosu na pojedinačne mjere, rumunjska je vlada u akcijskom planu izvijestila kako su djeca tijekom postupka postala

⁵⁵ Lambert Abdelgawad, *op. cit.* u bilj. 4, str. 24.

⁵⁶ Fawcett; Ní Shúilleabháin; Shah, *op. cit.* u bilj. 50, str. 713.

⁵⁷ *Sykvester protiv Austrije*, Zahtjevi br. 36812/97 i 40104/98, 4. travnja 2003., para. 58.

⁵⁸ *Eskinazi i Chelouche protiv Turske*, Zahtjev br. 14600/05, 14. prosinca 2005.

⁵⁹ *Ignaccolo-Zenide protiv Rumunjske*, Zahtjev br. 31679/96, 25. siječnja 2000., para. 97 – 100.

⁶⁰ Resolution CM/ResDH(2015)185 Execution of the judgment of the European Court of Human Rights *Ignaccolo-Zenide* against Romania.

punoljetna te novi postupci nisu mogući. U odnosu na opće mjere Rumunjska je usvojila provedbeni zakon.⁶¹

U predmetu *López Guió protiv Slovačke* utvrđena je povreda čl. 8. EKLJP-a zbog toga što je roditelj koji je oteo dijete uspio u pravnom postupku pred Ustavnim sudom ishoditi ukidanje konačne odluke o povratku, i to u okolnostima u kojima roditelj od kojeg je dijete odvedeno nije bio stranka takvom postupku i nije ni doznao za njegovo vođenje.⁶² I ovdje Odbor ministara zahtijeva donošenje individualnih mjera kojima je cilj u najvećoj mogućoj mjeri osigurati restituciju za samog podnositelja zahtjeva te donošenje općih mjera kojima se sprječavaju istovrsne povrede EKLJP-a u budućim sličnim slučajevima.⁶³ Slovačka je vlada izvijestila kako je podnositelju zahtjeva isplaćena naknada štete te kako on nije poduzimao daljnje procesne radnje u smislu obraćanja nacionalnim sudovima. Vlada je zaključila kako nema potrebe za dodatnim pojedinačnim mjerama. Opće mjere odnosile su se na zakonodavne izmjene.⁶⁴

Dva opisana predmeta činjenicama se razlikuju od predmeta *Adžić protiv Hrvatske* (br. 2) jer u oba procesne povrede nisu počinjene u samom postupku za povrat djeteta, već u meritornom postupku o roditeljskoj skrbi odnosno u postupku pred Ustavnim sudom. Ni u jednom od njih, zbog različitih okolnosti, nije došlo do povratka u prijašnje stanje ni do ponavljanja postupka. U oba predmeta Odbor ministara svojim je rezolucijama prihvatio mjere i proglasio postupak izvršenja okončanim.

4.2. Povreda čl. 6. EKLJP-a

Specifična priroda postupka u povodu roditeljske otmice važan je element kod prosudbe treba li pristupati ponavljanju postupka. Naime, postupak za povrat djeteta iznimka je od nadležnosti za meritorne postupke o roditeljskoj odgovornosti. Prema Konvenciji o otmici djece to su “sumarni postupci” koje

⁶¹ Action plan – Communication from Romania concerning the case of Ignacolo-Zenide against Romania (Application No. 31679/96) [DH-DD(2013)466].

⁶² *López Guió protiv Slovačke*, Zahtjev br. 10280/12, 3. lipnja 2014., para. 104 – 105.

⁶³ Resolution CM/ResDH(2016)235 Execution of the judgment of the European Court of Human Rights López Guió against the Slovak Republic.

⁶⁴ 1243 meeting (8-10 December 2015) (DH) – Revised action report (02/10/2015) – Communication from the Slovak Republic concerning the case of López Guió against Slovak Republic (Application No. 10280/12) [Anglais uniquement] [DH-DD(2015)1121].

u nacionalnom zakonodavstvu treba provesti u roku od najviše šest tjedana.⁶⁵ Svrha im je vratiti nadležnost za narušene obiteljske odnose u *status quo* na način da će se povratom djeteta omogućiti vođenje meritornog postupka pred tijelima države uobičajenog boravišta djeteta.⁶⁶ Republiku Hrvatsku obvezuje provedba Konvencije o otmici djece kao međunarodno preuzete obveze.⁶⁷ O nerazumnoj duljini haškog postupka povrata u brojnim je odlukama odlučivao upravo ESLJP, zagovarajući brzinu u njihovu rješavanju.⁶⁸

Povreda čl. 6. igra manje važnu ulogu u praksi ESLJP-a u predmetima otmice djece s obzirom na to da se čl. 8. interpretira na način da uključuje i procesne standarde žurnosti, učinkovitosti i jednakosti oružja.⁶⁹ Međutim, kada utvrdi postojanje značajnih odgoda i procesnih neučinkovitosti, ESLJP može odlučiti kako je država povrijedila prava i iz čl. 6. i iz čl. 8. EKLJP-a u odnosu na ista djelovanja ili propuste.

Sud je u takvim predmetima utvrdio povredu čl. 6. zbog dugog trajanja samog postupka za povratak djeteta⁷⁰, dugotrajnog postupanja po čl. 15. Konvencije o otmici djece⁷¹ te propusta glede prava na ostvarivanje pravne pomoći.⁷²

U predmetu *Anghel protiv Italije* podnositelj zahtjeva za povrat djeteta namjeravao se žaliti protiv odluke kojom je odbijen povratak djeteta. U takvom postupku sukladno talijanskom pravu postoji obveza postojanja pravnog zastupnika i podnositelju zahtjeva dodijeljen je zastupnik. Unatoč tome, podnositelj

⁶⁵ Rains, E. R., *Possession is 9/10 of the Law: The Need for Strict Procedural Rules in Hague Abduction Convention Cases*, u: Rains, E. R. (ur.), *The 1980 Hague Abduction Convention. Comparative Aspects*, Wildy, Simmonds & Hill Publishing, London, 2014., str. 304 – 326.

⁶⁶ González Beilfuss, C., *Chapter C.8: Child Abduction*, u: Basedow, J.; Rühl, G.; Ferrari, F.; de Miguel Asensio, P. (ur.), *Encyclopaedia of Private International Law*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK, Northampton MA, USA, 2017., str. 298 – 300.

⁶⁷ Vidi HCCH, Vodič za uspješnu primjenu Haške konvencije od 25. listopada 1980. o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece, II. dio – Provedbene mjere, str. 11 i 29. Dostupno na hrvatskom jeziku: <https://assets.hcch.net/docs/2c01871f-1d9d-46e4-87eb-6645d683c99b.pdf> (15. lipnja 2021.).

⁶⁸ *Karrer protiv Rumunjske*, Zahtjev br. 16965/10, 21. veljače 2012.; *M. A. protiv Austrije*, Zahtjev br. 4097/13, 15. siječnja 2015.

⁶⁹ Fawcett; Ní Shúilleabháin; Shah, *op. cit.* u bilj. 50, str. 733.

⁷⁰ *H. N. protiv Poljske*, Zahtjev br. 77710/01, 13. rujna 2005.; *Hoholm protiv Slovačke*, Zahtjev br. 35632/13, 13. siječnja 2015.

⁷¹ *Deak protiv Rumunjske i Ujedinjene Kraljevine*, Zahtjev br. 19055/05, 3. lipnja 2008.

⁷² *Airey protiv Irske*, Zahtjev br. 6289/73, 7. srpnja 1977.; *Anghel protiv Italije*, Zahtjev br. 5968/09, 25. lipnja 2013.

zahtjeva propustio je rok za podnošenje žalbe. Prema činjenicama predmeta talijansko Ministarstvo pravosuđa i Odvjetnička komora podноситelju zahtjeva dali su nepotpune i oprečne informacije glede mogućnosti podnošenja pravnih lijekova, a dva dodijeljena odvjetnika dala su mu pogrešne informacije glede vremenskih rokova. ESLJP nakon utvrđivanja povrede zahtjeva i donošenje individualnih mjera kojima je cilj u najvećoj mogućoj mjeri osigurati restituciju za samog podnosioca zahtjeva te donošenje općih mjera kojima se sprječavaju istovrsne povrede EKLJP-a u budućim sličnim slučajevima.⁷³ U ovakvim okolnostima talijanska vlada izvještava kako je podноситelju zahtjeva izvršena isplata naknade štete, kako je pred rumunjskim sudom u tijeku postupak za razvod braka i roditeljsku odgovornost te kako se ne razmatra ponovno otvaranje postupka za povrat djeteta.⁷⁴

5. IZVRŠENJE PRESUDE *ADŽIĆ PROTIV HRVATSKE (BR. 2)*

U predmetu *Adžić protiv Hrvatske (br. 2)* ESLJP utvrđuje povredu čl. 6. i čl. 8. zbog neprovođenja usmene rasprave i nemogućnosti podnosioca da sudjeluje u procjeni sudskog vještaka u postupku za povratak djeteta. Ipak, ESLJP jasno naglašava da se ova presuda ne može tumačiti na način da se od tužene države zahtjeva povratak djeteta u SAD.⁷⁵

ESLJP pri tome *mutatis mutandis* upućuje na svoje ranije dvije odluke u predmetima *K. J. protiv Poljske* te *G. N. protiv Poljske*. U predmetu *K. J. protiv Poljske* poljski sud je odbio zahtjev oca za povratak djeteta u Ujedinjenu Kraljevinu na temelju čl. 13. st. 1. t. b Konvencije o otmici djece. Sud utvrđuje povredu čl. 8. EKLJP-a ističući kako poljska tijela nisu prepoznala žurnu narav Konvencije, zbog čega je postupak trajao godinu dana, bez obrazloženja. Ističe kako u trenutku izricanja presude dijete živi u Poljskoj s majkom već više od 3,5 godine, stoga odluku ne treba tumačiti na način da obvezuje Poljsku na poduzimanje radnji s ciljem povratka djeteta u Ujedinjenu Kraljevinu.⁷⁶

U predmetu *G. N. protiv Poljske* podnositelj zahtjeva žali se na povredu čl. 8. zbog duljine trajanja postupka za povratak djeteta. Uz to navodi kako je postupanje

⁷³ Resolution CM/ResDH(2017)121 Execution of the judgment of the European Court of Human Rights Anghel against Italy.

⁷⁴ 1288e réunion (juin 2017) (DH) – Bilan d’action (03/03/2017) – Communication de l’Italie concernant l’affaire ANGHEL c. Italie (Requête n° 5968/09) [French only] [DH-DD(2017)306].

⁷⁵ *Adžić (2) protiv Hrvatske*, para. 96.

⁷⁶ *K. J. protiv Poljske*, Zahtjev br. 30813/14, 1. ožujka 2016., para. 76.

nacionalnih tijela bilo u suprotnosti s Konvencijom te ističe kako poljski sud prakticira vrlo široku interpretaciju čl. 13. st. 1. t. b Konvencije, koja se kosi s najboljim interesom djeteta. ESLJP utvrđuje povredu čl. 8. Ipak, ističe kako je dijete izgubilo kontakt s ocem kada je imalo šest mjeseci te kako živi s majkom u Poljskoj više od četiri godine, stoga odluku ne treba tumačiti na način da obvezuje Poljsku na poduzimanje radnji za povrat djeteta u Kanadu.⁷⁷

Izvršenje ove dvije odluke vodi se u istoj skupini. Poljska Vlada očitovala se kako je u oba predmeta podnositelju zahtjeva isplaćena novčana naknada. Druge pojedinačne mjere nisu poduzete s obzirom na stav samog suda o tome da se njegove odluke ne interpretiraju na način da je potrebno poduzeti radnje glede povratka djeteta.⁷⁸

ESLJP je u *Adžić protiv Hrvatske (br. 2)* zaključio da je došlo do povrede zajamčenih prava EKLJP-om⁷⁹ te naložio RH isplatu naknade nastale štete.⁸⁰ Treba naglasiti kako sam ESLJP ističe: "Na kraju, Sud primjećuje da nema osnove da se ova presuda kao takva može tumačiti tako da zahtijeva od tužene države da vrati dijete u Sjedinjene Države."⁸¹ Odluka u predmetu *Adžić protiv Hrvatske (br. 2)* izrijekom time otklanja neke druge mjere koje bi država trebala poduzeti, poput ponavljanja postupka, pozivajući se na svoju ranije utvrđenu praksu u predmetima *K. J. protiv Poljske* i *G. N. protiv Poljske*.

Iako ESLJP jasno navodi kako se njegova odluka ne može tumačiti na način da se od tužene države zahtijeva povratak djeteta u SAD⁸², za razliku od poljskih predmeta, u istom paragrafu ne navodi i koliko je vremena prošlo otkad dijete živi s majkom. Činjenice govore o tome kako je dijete protupravno zadržano u Hrvatskoj s tri godine.⁸³ Od tada živi s majkom, a od zadržavanja do donošenja odluke ESPLJP-a u predmetu *Adžić protiv Hrvatske (br. 2)* prošlo je osam godina.

⁷⁷ *G. N. protiv Poljske*, Zahtjev br. 2171/14, 19. srpnja 2016., para. 72.

⁷⁸ 1383rd meeting (29 September – 1 October 2020) (DH) – Action Report (29/07/2020) – Communication from Poland concerning the case of G. N. v. Poland (Application No. 2171/14), Oller Kaminska v. Poland (Application No. 28481/12) and K. J. v. Poland (Application No. 30813/14) [DH-DD(2020)673].

⁷⁹ *Adžić protiv Hrvatske (br. 2)*, para. 97.

⁸⁰ *Ibid.*, para. 100.

⁸¹ *Ibid.*, para. 93.

⁸² *Ibid.*, para. 96.

⁸³ *Adžić protiv Hrvatske*, para. 5 – 7.

6. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

ESLJP je protiv Republike Hrvatske donio nekoliko značajnih odluka u postupcima vezanim uz nezakonito odvođenje ili zadržavanje djeteta preko granice. Izvršenje predmeta *Karadžić protiv Hrvatske*, *Adžić protiv Hrvatske* i *Adžić protiv Hrvatske (br. 2)* i dalje je u tijeku, a vodi se pred Odborom ministara u istoj, tzv. *Karadžićevoj skupini*. Hrvatska je usvajanjem Provedbenog zakona preuzela odgovornost i propisala niz mjera za izvršenje presuda ESLJP-a u ovim predmetima, odnosno za dugoročnu usklađenost nacionalnog sustava odlučivanja u postupcima u povodu građanskopravnih otmica djece s Konvencijom zajamčenim pravima. Otvaranjem predmeta *Adžić protiv Hrvatske (br. 2)* nameće se pitanje jesu li poduzete mjere dostatne i adekvatne ili ESLJP od Republike Hrvatske očekuje druge, tj. nove mjere.

S druge strane, relevantni zakonodavni okvir nameće naizgled jasne, ali međusobno suprotstavljene obveze za uređujućeg suca. Kolizija između odredbe čl. 428.a ZPP-a i čl. 25. st. 6. Provedbenog zakona nedvojbeno otvara pitanja koja nisu ograničena na sposobnost nacionalnog suca da pravilno tumači hijerarhiju i primjenjuje pozitivnopravne propise, nego traže i šire poznavanje već utemeljene prakse ESLJP-a s kojom bi trebao uskladiti svoje odlučivanje.

Slijedom analizirane prakse ESLJP-a i njezina izvršenja daje se zaključiti kako u odlukama u kojima su procesne nepravilnosti utvrđene u postupcima različitim od postupka za vraćanje, a povezanima s otmicom djeteta, Odbor ministara od država nije očekivao povratak u prijašnje stanje i ponavljanje postupka, već je prihvatio individualne mjere koje su se odnosile na isplatu naknade štete. Analogijom se nameće zaključak kako Odbor ministara ne bi imao očekivanja povratka u prijašnje stanje ni u slučaju procesnih propusta u samom postupku za vraćanje zbog naravi takvog postupka i svrhe Konvencije o otmici djece.

U postupcima u kojima su utvrđene procesne nepravilnosti u samom postupku za vraćanje ESLJP jasno navodi kako od tužene države ne očekuje poduzimanje radnji s ciljem povratka djeteta, opravdavajući to činjenicom dugogodišnjeg života djeteta s roditeljem koji ga je oteo. Da se zaključiti kako na taj način ESLJP u obzir uzima i štiti najbolji interes djeteta u pojedinačnoj situaciji, a svako drukčije postupanje nacionalnih tijela bilo bi u suprotnosti s time.

POPIS LITERATURE

Knjige i znanstveni radovi

1. Beaumont, P.; Walker, L.; Holliday, J., *Parental responsibility and international child abduction in the proposed recast of Brussels Iia Regulation and the effect of Brexit on future child abduction proceedings*, *International Family Law Journal*, vol. 2016, 2016., str. 307 – 318.
2. Cremer, H-J., *Entscheidung und Entscheidungswirkung*, u: Dörr, O.; Grote, T.; Marauhn, R. (ur.), *EMRK/GG Konkordanzkommentar*, Mohr Siebeck, Tübingen, 2013.
3. Čapeta, T., *Sudovi Europske unije. Nacionalni sudovi kao europski sudovi*, Institut za međunarodne odnose, Zagreb, 2002.
4. Dika, M., *Pravni lijekovi*, Knjiga X., Narodne novine, Zagreb, 2010.
5. Fawcett, J. J.; Ní Shúilleabháin, M.; Shah, S., *Human Rights and Private International Law*, Oxford University Press, Oxford, 2016.
6. González Beilfuss, C., *Chapter C.8: Child Abduction*, u: Basedow, J.; Rühl, G.; Ferrari, F.; de Miguel Asensio, P. (ur.), *Encyclopaedia of Private International Law*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK, Northampton MA, USA, 2017., str. 298 – 300.
7. Hoško, T., *Child Abduction in Croatia: Before and After the European Union Legislation*, u: Župan, M. (ur.), *Private International Law in the Jurisprudence of European Courts – Family at Focus*, Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, 2015., str. 159 – 184.
8. Kruger, T.; Samyn, L., *Brussels IIbis: successes and suggested improvements*, *Journal of Private International Law*, vol. 12, br. 1, 2016., str. 132 – 168.
9. Kruger, T., *International Child Abduction: The Inadequacies of the Law*, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2011.
10. Kunz, R., *Judging International Judgments Anew? The Human Rights Courts before Domestic Courts*, *European Journal of International Law*, vol. 30, br. 4, 2019., str. 1129 – 1163.
11. Lambert Abdelgawad, E., *The Execution of Judgments of the European Court of Human Rights*, 2nd Edition, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2008.
12. Lambert, E., *Execution of Judgment: European Court of Human Rights (ECtHR)*, u: Max Planck Encyclopedia of International Law (online), 2018.
13. Lowe, N., *A supra-national approach to interpreting the 1980 Hague Child Abduction Convention – a tale of two European courts – Part 2: the substantive impact of the two European Courts' rulings upon the application of the 1980 Convention*, *International Family Law*, 2012., str. 170 – 179.

14. Majstorović, I., *O odjecima strasbourgškog acquisa u hrvatskom Obiteljskom zakonu iz 2015. godine*, u: Bubić, S. (ur.), Zbornik radova Peti međunarodni naučni skup Dani porodičnog prava “Odjeci prakse Evropskog suda za ljudska prava u nacionalnim porodičnim pravima”, Pravni fakultet Mostar, Univerzitet Džemal Bijedić u Mostaru, Mostar, 2017., str. 101 – 117.
15. Mellech, K., *Die Rezeption der EMRK sowie der Urteile des EGMR in der französischen und deutschen Rechtsprechung*, Mohr Siebeck, Tübingen, 2012.
16. Omejec, J., *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Evropskog suda za ljudska prava: Strasbourgški acquis*, Drugo dopunjeno izdanje, Novi informator, Zagreb, 2014.
17. Pavić, M.; Šimović, I.; Čulo Margaretić, A., *Postupak ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa roditelja i djece kao pretkazivač povrede prava iz Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, vol. 8, 2017., str. 171 – 198.
18. Rains, E. R., *Possession is 9/10 of the Law: The Need for Strict Procedural Rules in Hague Abduction Convention Cases*, u: Rains, E., R. (ur.), *The 1980 Hague Abduction Convention: Comparative Aspects*, Wildy, Simmonds & Hill Publishing, London, 2014., str. 304 – 326.
19. Schneider, J., *Reparation and enforcement of judgments: a comparative analysis of the European and InterAmerican human rights systems*, epubli, Berlin, 2015.
20. Shulz, R., *The Hague Child Abduction Convention: A Critical Analysis*, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2013.
21. Stažnik, Š., *Izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava u predmetima lišenja poslovne sposobnosti i skrbništva*, u: Hrabar, D. (ur.), *Presude o skrbništvu i lišenju poslovne sposobnosti Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2021., str. 179 – 193.
22. Šimović, I., *Presuda u predmetu Karadžić protiv Hrvatske*, u: Hrabar, D. (ur.), *Presude o roditeljskoj skrbi Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2021., str. 191 – 208.
23. Šimović, I., *Presuda u predmetu Adžić protiv Hrvatske*, u: Hrabar, D. (ur.), *Presude o roditeljskoj skrbi Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2021., str. 205 – 208.
24. Šimović, I., *Presuda u predmetu Adžić protiv Hrvatske (br. 2)*, u: Hrabar, D. (ur.), *Presude o roditeljskoj skrbi Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2021., str. 209 – 217.

25. Tomljenović, V.; Kunda, I., *Conflict of Laws Conventions and their Reception in National Legal Systems: The Croatian National Report*, u: Sánchez Córdery, J. (ur.), *The Impact of Uniform Law on National Law: Limits and Possibilities*, Instituto de investigaciones Jurídicas, Mexico City, 2010., str. 1024 – 1069.
26. Trgovac, S.; Grbavac, S.; Marković, S., *Ustavnosudski pogled na izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 39, br. 1, 2018., str. 633 – 663.
27. Tulkens, F., *Execution and effects of judgments of the European Court of Human Rights: the role of the judiciary*, u: *Dialogue between judges*, Council of Europe, Strasbourg, 2006.
28. Župan, M.; Medić, I.; Poretti, P.; Lucić, N.; Drventić, M., *The Application of the EU Fam's Regulations in Croatia*, u: Viarengo, I.; Villata, F. (ur.), *Planning the Future of Cross Border Families: A Path Through Coordination*, Hart Publishing, Oxford, 2020., str. 429 – 461.
29. Župan, M.; Drventić, M.; Kruger, T., *Cross-Border Removal and Retention of a Child – Croatian Practice and European Expectation*, *International journal of law, policy and the family*, vol. 34, br. 1, 2020., str. 60 – 83.
30. Župan, M.; Drventić, M., *Prekogranične građanskopravne otmice djece*, u: Župan, M. (ur.), *Prekogranično kretanje djece u Europskoj uniji*, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2019., str. 357 – 360.
31. Župan, M.; Drventić, M., *Kindesentführung vor kroatischen Gerichten mit besonderer Rücksicht auf die aus Deutschland kommenden Anträge*, *Revija za evropsko pravo*, vol. 20, br. 1, 2018., str. 63 – 83.
32. Župan, M.; Hoško, T., *Operation of the Hague 1980 Child Abduction Convention in Croatia*, u: Župan, M. (ur.), *Private International Law in the Jurisprudence of European Courts – Family at Focus*, Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, 2015., str. 227 – 242.

Konvencije i ostali dokumenti Vijeća Europe

1. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950., ETS br. 005, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 18/1997, 6/1999, 14/2002, 13/2003, 9/2005, 1/2006, 2/2010.
2. 1377th meeting (June 2020) (DH) – Action plan (07/05/2020) – *Communication from Croatia concerning the group of cases Karadzic v. Croatia* (Application No. 35030/04) [DH-DD(2020)409].
3. 1383rd meeting (29 September – 1 October 2020) (DH) – Action Report (29/07/2020) – *Communication from Poland concerning the case of G. N.*

- v. Poland (Application No. 2171/14), Oller Kaminska v. Poland (Application No. 28481/12) and K. J. v. Poland (Application No. 30813/14) [DH-DD(2020)673].
4. Resolution CM/ResDH(2017)388, *Execution of the judgment of the European Court of Human Rights Vujica against Croatia* (Adopted by the Committee of Ministers on 22 November 2017 at the 1300th meeting of the Ministers' Deputies).
 5. Resolution CM/ResDH(2017)121 *Execution of the judgment of the European Court of Human Rights Anghel against Italy*.
 6. 1288e réunion (Juin 2017) (DH) – Bilan d'action (03/03/2017) – *Communication de l'Italie concernant l'affaire ANGHEL c. Italie* (Requête n° 5968/09) [French only] [DH-DD(2017)306].
 7. Resolution CM/ResDH(2016)235 *Execution of the judgment of the European Court of Human Rights López Guío against the Slovak Republic*.
 8. 1243 meeting (8-10 December 2015) (DH) – Revised action report (02/10/2015) – *Communication from the Slovak Republic concerning the case of López Guío against Slovak Republic* (Application No. 10280/12) [Anglais uniquement] [DH-DD(2015)1121].
 9. Resolution CM/ResDH(2015)185 *Execution of the judgment of the European Court of Human Rights Ignaccolo-Zenide against Romania*.
 10. Action plan – *Communication from Romania concerning the case of Ignaccolo-Zenide against Romania* (Application No. 31679/96) [DH-DD(2013)466].
 11. *Recommendation No. R (2000) 2 of the Committee of Ministers to member states on the re-examination or reopening of certain cases at domestic level following judgements of the European Court of Human rights*, Adopted by the Committee of Ministers on 19 January 2000 at the 694th meeting of the Ministers' Deputies.

Dokumenti Haške konferencije za međunarodno privatno pravo

1. Pérez-Vera, E., *Explanatory Report on the 1980 HCCH Child Abduction Convention*, Hague Conference on Private International Law, 1982.
2. HCCH, Vodič za uspješnu primjenu Haške konvencije od 25. listopada 1980. o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece, II. dio – Provedbene mjere, <https://assets.hcch.net/docs/2c01871f-1d9d-46e4-87eb-6645d683c99b.pdf> (15. lipnja 2021.).

Zakonodavstvo i ostali dokumenti Europske unije

1. Uredba Vijeća (EU) 2019/1111 od 25. lipnja 2019. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o međunarodnoj otmici djece, SL EU L 178, 2. 7. 2019.
2. Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, SL EU L 338, 23. 12. 2003.
3. Europska komisija, *Praktični priručnik za primjenu uredbe Bruxelles IIa*, 2015., str. 56, <https://publications.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/f7d39509-3f10-4ae2-b993-53ac6b9f93ed> (28. svibnja 2021.).

Zakonodavstvo Republike Hrvatske

1. Zakon o provedbi Konvencije o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece, Narodne novine, br. 99/2018.
2. Konvencija o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 8/2018.
3. Konvencija o pravima djeteta, (Rezolucija br. 44/25) od 20. studenog 1989., Službeni list SFRJ, br. 15/1990, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/1993, 20/1997, 4/1998, 13/1998.
4. Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 103/2015, 98/2019, 47/2020.
5. Zakon o parničnom postupku, Službeni list SFRJ, br. 74/1987, 57/1989, 20/1990, 27/1990, 35/1991 i Narodne novine, br. 53/1991, 91/1992, 58/1993, 112/1999, 88/2001, 117/2003, 88/2005, 02/2007, 84/2008, 96/2008, 123/2008, 57/2011, 148/2011, 25/2013, 89/2014, 70/2019.
6. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 56/1990, 135/1997, 08/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 42/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010, 05/2014.

Odluke Europskog suda za ljudska prava

1. *Adžić (2) protiv Hrvatske*, Zahtjev br. 19601/16, 2. svibnja 2019.
2. *G. N. protiv Poljske*, Zahtjev br. 2171/14, 19. srpnja 2016.
3. *K. J. protiv Poljske*, Zahtjev br. 30813/14, 1. ožujka 2016.
4. *Vujica protiv Hrvatske*, Zahtjev br. 56163/12, 8. listopada 2015.
5. *Adžić protiv Hrvatske*, Zahtjev br. 22643/14, 12. ožujka 2015.

6. *M. A. protiv Austrije*, Zahtjev br. 4097/13, 15. siječnja 2015.
7. *Hoholm protiv Slovačke*, Zahtjev br. 35632/13, 13. siječnja 2015.
8. *López Guió protiv Slovačke*, Zahtjev br. 10280/12, 3. lipnja 2014.
9. *Anghel protiv Italije*, Zahtjev br. 5968/09, 25. lipnja 2013.
10. *Claes i drugi protiv Belgije*, Zahtjev br. 43418/09, 10. travnja 2013.
11. *Karrer protiv Rumunjske*, Zahtjev br. 16965/10, 21. veljače 2012.
12. *Neulinger i Shuruk protiv Švicarske*, Zahtjev br. 41615/07, 6. srpnja 2010.
13. *Deak protiv Rumunjske i Ujedinjene Kraljevine*, Zahtjev br. 19055/05, 3. lipnja 2008.
14. *Scordino protiv Italije*, Zahtjev br. 36813/97, 29. ožujka 2006.
15. *Lungoci protiv Rumunjske*, Zahtjev br. 62710/00, 26. siječnja 2006.
16. *H. N. protiv Poljske*, Zahtjev br. 77710/01, 13. rujna 2005.
17. *Karadžić protiv Hrvatske*, Zahtjev br. 35030/04, 15. prosinca 2005.
18. *Eskinazi i Chelouche protiv Turske*, Zahtjev br. 14600/05, 14. prosinca 2005.
19. *Görgülü protiv Njemačke*, Zahtjev br. 74969/01, 26. svibnja 2004.
20. *Sykvester protiv Austrije*, Zahtjevi br. 36812/97 i 40104/98, 4. travnja 2003.
21. *Ignaccolo-Zenide protiv Rumunjske*, Zahtjev br. 31679/96, 25. siječnja 2000.
22. *Papamichalopoulos i drugi protiv Grčke*, Zahtjev br. 14556/89, 31. listopada 1995.
23. *Belilos protiv Švicarske*, Zahtjev br. 10328/83, 29. travnja 1988.
24. *Airey protiv Irske*, Zahtjev br. 6289/73, 7. srpnja 1977.

Odluke sudova Republike Hrvatske:

1. Županijski sud u Zagrebu, Posl. br. 34 GŽ Ob-457/2020-2 od 20. siječnja 2021.
2. Općinski građanski sud u Zagrebu, Posl. br. 134-RIO-538/12-114 od 12. ožujka 2020.
3. Ustavni sud Republike Hrvatske, Posl. br. U-III-8175/2015 od 28. listopada 2015.
4. Općinski građanski sud u Zagrebu, Posl. br. 143-RIO-538/12/90 od 21. svibnja 2014.
5. Županijski sud u Zagrebu, Posl. br. 34 GŽ2-238/12-2 od 2. srpnja 2012.
6. Općinski građanski sud u Zagrebu, Posl. br. 148 RIO-519/11-36 od 15. ožujka 2012.

Web stranice:

1. Kruger, T., *Adžić v. Croatia: The difficult task that child abduction brings*, Strasbourg Observers, <https://strasbourgobservers.com/2015/05/11/adzic-v-croatia-the-difficult-task-that-child-abduction-brings/> (1. lipnja 2021).
2. HCCH, Haška konvencija o otmici djece, Tablica statusa, <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=24> (5. svibnja 2021.).
3. Vijeće Europe, Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Tablica potpisa i ratifikacija, <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/005/signatures> (5. svibnja 2021.).
4. Bundesverfassungsrichterin Professor Dr. Gertrude Lübbe-Wolff, LL.M. (Harvard), *Karlsruhe ECtHR and national jurisdiction – The Görgülü Case*, <https://www.rewi.hu-berlin.de/de/lf/oe/hfr/deutsch/2006-12.pdf> (25. svibnja 2021.).

Summary

Mirela Župan*

Paula Poretti**

Martina Drventić***

THE EXECUTION OF JUDGMENTS OF THE EUROPEAN
COURT OF HUMAN RIGHTS IN INTERNATIONAL PARENTAL
CHILD ABDUCTION CASES BEFORE CROATIAN COURTS
– NEW OPEN ISSUES

The European Court of Human Rights (ECtHR) established a violation of the (European) Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR) in several cases of international parental child abduction before Croatian courts. The length and the manner in which the proceedings concerning the return of the child were conducted constituted grounds for establishment of a violation of the right to a fair trial and the right to respect for private and family life. The execution of these judgments is still pending before the Committee of Ministers, despite the fact that the measures ordered resulted with a modified Croatian legal regime introduced through the Act on the Application of the Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction. The Act includes a number of procedural improvements which align the practice of Croatian courts with international and European standards. However, the judgment of the ECtHR in Adžić v Croatia (no. 2) reveals that there is still no unambiguous answer to the question whether extraordinary appellate proceedings should be permitted in child abduction cases. Hence, the authors critically analyse the possibility of initiating an extraordinary appellate proceedings in these cases from a civil procedure and private international law aspect. The conclusion takes into account the specific circumstances of the case at hand as well as the case law of the ECtHR in relevant cases concerning other contracting states.

Keywords: cross-border parental child abduction, European Court of Human Rights, Adžić v Croatia (no. 2), retrial following a final and enforceable judgment

* Mirela Župan, Ph. D., Professor, Faculty of Law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Stjepana Radića 13, 31000 Osijek; mzupan@pravos.hr; ORCID ID: orcid.org/0000-0002-6673-1274

** Paula Poretti, Ph. D., Associate Professor, Faculty of Law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Stjepana Radića 13, 31000 Osijek; pporetti@pravos.hr; ORCID ID: orcid.org/0000-0001-6311-8274

*** Martina Drventić, LL. M., Assistant, Faculty of Law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Stjepana Radića 13, 31000 Osijek; mdrventic@pravos.hr; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0880-0382>

Work of doctoral student Martina Drventić is financed within the “Young Researchers’ Career Development Project – Training New Doctoral Students” of the Croatian Science Foundation.